Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prednesené 30. novembra 2023 [1]

Vec C-409/22

UA
proti
EUROBANK BULGARIA

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Apelativen săd Sofija (Odvolací súd Sofia, Bulharsko)]

„Prejudiciálne konanie – Voľný pohyb kapitálu – Platobné služby na vnútornom trhu – Smernica 2007/64/ES – Pojem platobný nástroj – Splnomocnenie splnomocnenca, ktorý koná v mene majiteľa účtu – Odpis splnomocnenia s apostilom – Dôkaz pravosti – Pojem platobná transakcia – Práva a povinnosti spojené s poskytovaním a využívaním platobných služieb – Neautorizované platobné transakcie – Zodpovednosť poskytovateľa platobných služieb“

1. Smernica 2007/64/ES [2] a smernica (EÚ) 2015/2366 [3], ktorou bola táto smernica s účinnosťou od 13. januára 2018 nahradená, upravujú poskytovanie platobných služieb na vnútornom trhu. Tieto služby sa v dôsledku technického vývoja rozvíjali veľmi rýchlo. [4]

2. Účastníkmi konania, v ktorom bol podaný prejednávaný návrh na začatie prejudiciálneho konania, sú na jednej strane bulharská banka a na druhej strane klient, z bežného účtu ktorého sa vykonali platby, o ktorých tvrdí, že ich neautorizoval. Klient žiada od banky náhradu prevedených finančných prostriedkov.

3. Za týchto okolností bude musieť Súdny dvor objasniť pojmy „platobný nástroj“ [5] a „autentifikácia“ použité v smernici 2007/64, ktorá sa *ratione temporis* uplatní na prejednávaný prípad.

[1] Jazyk prednesu: španielčina.

[2] Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 13. novembra 2007 o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a ktorou sa zrušuje smernica 97/5/ES (Ú. v. EÚ L 319, 2007, s. 1).

[3] Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 25. novembra 2015 o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa menia smernice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EÚ a nariadenie (EÚ) č. 1093/2010 a ktorou sa zrušuje smernica 2007/64/ES (Ú. v. EÚ L 337, 2015, s. 35).

[4] Komisia už začala postup aktualizácie smernice 2015/2366. Pozri dokument A study on the application and impact of Directive (EU) 2015/2366 on Payment Services (PSD2), FISMA/2021/OP/0002.

[5] Pokiaľ ide o pochybnosti, ktoré vyvoláva tento pojem, pozri Opinion of the European Banking Authority on its technical advice on the review of Directive (EU) 2015/2366 on payment services in the internal market (PSD2), EBA/Op/2022/06, z 23. júna 2022, s. 111 a 112.

4. Súdny dvor tiež bude musieť rozvinúť svoju judikatúru, ktorá je ešte v začiatkoch, týkajúcu sa zodpovednosti poskytovateľov platobných služieb (ďalej len „PPS“) za platobné transakcie neautorizované užívateľmi.

I. Právny rámec

A. Právo Únie: smernica 2007/64

5. V článku 4 bodoch 19 a 23 sú vymedzené nasledujúce pojmy:

„Na účely tejto smernice sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

…

19. ‚autentifikácia‘ je postup, ktorý umožňuje poskytovateľovi platobných služieb overiť použitie osobitného platobného nástroja vrátane jeho personalizovaných bezpečnostných prvkov;

…

23. ‚platobným nástrojom‘ je každé personalizované zariadenie (zariadenia) a/alebo súbor postupov dohodnutý medzi užívateľom platobných služieb a poskytovateľom platobných služieb, ktoré používa užívateľ platobných služieb, aby mohol iniciovať platobný príkaz“.

6. V zmysle článku 54 s názvom „Súhlas a odvolanie súhlasu“:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby sa platobná transakcia považovala za autorizovanú len vtedy, keď platiteľ udelil súhlas s vykonaním platobnej transakcie. Platiteľ môže autorizovať platobnú transakciu pred jej vykonaním alebo, ak sa na tom platiteľ a jeho poskytovateľ platobných služieb dohodnú, po jej vykonaní.

2. Súhlas s vykonaním platobnej transakcie alebo viacerých platobných transakcií sa udeľuje vo forme dohodnutej medzi platiteľom a jeho poskytovateľom platobných služieb.

Ak takýto súhlas chýba, platobná transakcia sa považuje za neautorizovanú.

3. Súhlas môže platiteľ kedykoľvek odvolať, avšak najneskôr do okamihu, keď sa transakcia stáva neodvolateľnou podľa článku 66. Súhlas na vykonanie viacero platobných transakcií možno tiež odvolať s takým účinkom, že každá budúca platobná transakcia sa bude považovať za neautorizovanú.

4. Postup udelenia súhlasu sa dohodne medzi platiteľom a poskytovateľom platobných služieb.“

7. Článok 59 s názvom „Dôkaz o autentifikácii a vykonaní platobných transakcií“ znie:

„1. Členské štáty vyžadujú, aby v prípade, keď užívateľ platobných služieb popiera, že vykonanú platobnú transakciu autorizoval, alebo tvrdí, že platobná transakcia nebola správne vykonaná, je na jeho poskytovateľovi platobných služieb, aby dokázal, že platobná transakcia bola autentifikovaná, riadne zaznamenaná, zaúčtovaná a že na ňu nemala vplyv nijaká technická porucha ani iný nedostatok.

2. V prípade, že užívateľ platobných služieb popiera, že by autorizoval vykonanú platobnú transakciu, použitie platobného nástroja, ktoré zaznamenal poskytovateľ platobných služieb, ako také nie je nevyhnutne dostatočným dôkazom, že platiteľ autorizoval danú platobnú transakciu alebo že pri plnení jednej alebo viacerých svojich povinností podľa článku 56 konal platiteľ podvodným spôsobom alebo úmyselne konanie opomenul alebo konal s hrubou nedbalosťou.“

8. Článok 60 s názvom „Zodpovednosť poskytovateľa platobných služieb za neautorizované platobné transakcie“ stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia bez toho, aby bol dotknutý článok 58, aby v prípade neautorizovanej platobnej transakcie poskytovateľ platobných služieb platiteľa okamžite platiteľovi vrátil sumu neautorizovanej platobnej transakcie[,] a ak je to možné, docielil stav na platobnom účte, ktorý by zodpovedal stavu, keby sa neautorizovaná platobná transakcia vôbec nevykonala.

…“

9. V článku 86 s názvom „Úplná harmonizácia“ sa uvádza:

„1. Bez toho, aby bol dotknutý článok 30 ods. 2, článok 33, článok 34 ods. 2, článok 45 ods. 6, článok 47 ods. 3, článok 48 ods. 3, článok 51 ods. 2, článok 52 ods. 3, článok 53 ods. 2, článok 61 ods. 3 a články 72 a 88, nesmú členské štáty, pokiaľ táto smernica obsahuje harmonizované ustanovenia, zachovávať ani zavádzať iné ustanovenia, ako sú stanovené v tejto smernici.

…

3. Členské štáty zabezpečia, aby sa poskytovatelia platobných služieb neodchyľovali na úkor užívateľov platobných služieb od ustanovení vnútroštátneho práva, ktorými sa vykonávajú ustanovenia tejto smernice alebo ktoré im zodpovedajú, okrem prípadov výslovne ustanovených v tejto smernici.

Poskytovatelia platobných služieb sa však môžu rozhodnúť poskytnúť užívateľom platobných služieb priaznivejšie podmienky“ [6].

B. Bulharské právo

10. Ustanovenie § 75 ods. 2 zakon za zadălženijata i dogovorite (zákon o záväzkových vzťahoch a zmluvách) stanovuje:

„…

Dlžník sa zbaví záväzku, keď dobromyseľne splnil svoju povinnosť osobe, ktorá sa na základe jednoznačných okolností javí ako oprávnená na prijatie plnenia. …“.

[6] Obsah citovaných článkov bol pri zrušení smernice 2007/64 s malými zmenami prevzatý do smernice 2015/2366.

11. Ustanovenie § 57 ods. 1 zakon za platežnite uslugi i platežnite sistemi (zákon o platobných službách a platobných systémoch) z roku 2009[7] znie:

„V prípade neautorizovanej platobnej transakcie poskytovateľ platobných služieb bezodkladne vráti platiteľovi sumu neautorizovanej platobnej transakcie a v prípade potreby navráti platobný účet platiteľa do stavu, v ktorom sa nachádzal pred vykonaním neautorizovanej platobnej transakcie.“

II. Skutkový stav, spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

12. Vnútroštátny súd namiesto toho, aby opísal skutkové okolnosti, ktoré považuje za preukázané, v rozhodnutí o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania opisuje skutkové okolnosti, ktoré uviedol každý z účastníkov konania. Ide o nasledujúce skutkové okolnosti.

A. Skutkový stav podľa žalobcu (UA)

13. UA a Eurobank EFG Bulharsko AD (ďalej len „Eurobank“) uzavreli 22. novembra 2017 v Sofii (Bulharsko) zmluvu o bežnom účte. Touto zmluvou sa banka zaviazala zriadiť a viesť bežný účet na dobu neurčitú v eurách na meno UA na účely poskytovania platobných služieb. UA viacerými prevodmi vložil na tento účet spolu 999 860 eur.

14. Dňa 6. februára 2018 UA navštívil pobočku banky, aby vykonal transakciu na svojom účte, ale zamestnanec Eurobank mu oznámil, že zostatok na jeho účte je len 16 000 eur.

15. UA uvádza, že ho to prekvapilo, a že po tom, ako požiadal o vysvetlenie, mu tento zamestnanec predložil bankový výpis týkajúci sa pohybov na účte od jeho otvorenia do 6. februára 2018.

16. Z uvedeného výpisu UA zistil, že jemu neznáma osoba menom MK šiestimi samostatnými príkazmi na úhradu vykonala dispozičné úkony s finančnými prostriedkami na účte v celkovej hodnote 982 000 eur, a to bez platného splnomocnenia UA ako majiteľa účtu, keďže ten jej žiadne splnomocnenie neudelil.

17. Zamestnanec Eurobank vysvetlil UA, že tieto jednostranné dispozičné právne úkony vykonal MK, ktorý sa voči banke vydával za splnomocnenca vkladateľa a predložil splnomocnenie z 1. decembra 2017, ktoré bolo overené talianskym notárom.

18. UA tomuto zamestnancovi oznámil, že v uvedenom dokumente sa nenachádzal jeho podpis ako splnomocniteľa, a prijal nasledujúce opatrenia na ochranu svojich záujmov: a) 6. marca 2018 oznámil Eurobank, že došlo k nezákonnému nakladaniu s jeho finančnými prostriedkami, a požiadal o ich vrátenie a b) 8. marca 2018 poslal kópiu tohto oznámenia Centrálnej banke Bulharskej republiky a zaslal notárovi písomnú žiadosť o informácie. Notár mu odpovedal, že nespísal ani neoveril splnomocnenie pre MK, že uvedené splnomocnenie je „falzifikát“ a že to oznámil tak Eurobank v reakcii na jej žiadosť o informácie z 20. februára 2018, ako aj Advokátskej komore Milána (Taliansko).

[7] Tento zákon bol s účinnosťou od 6. marca 2018 zrušený, ale uplatní sa v prejednávanej veci.

B. Skutkový stav podľa žalovanej (Eurobank)

19. Eurobank uznáva, že UA 22. novembra 2017 navštívil pobočku banky spolu s dvoma talianskymi štátnymi príslušníkmi. Zamestnanec Eurobank z rozhovoru vyrozumel, že UA má v úmysle využiť splnomocnenca pri disponovaní s bežným účtom, ktorý si chcel otvoriť. UA odmietol služby internetového bankovníctva, SMS notifikácie a bankovú kartu, ktoré mu banka ponúkla.

20. Dňa 15. decembra 2017 osoba (MK), ktorá sa predstavila ako splnomocnenec UA, navštívila pobočku banky a predložila zamestnancovi Eurobank odpis splnomocnenia z 1. decembra 2017, ktorý 5. decembra 2017 overil taliansky notár.

21. Pravosť uvedeného odpisu bola overená apostilom a všetky dokumenty boli úradným prekladateľom preložené z taliančiny do bulharčiny. Splnomocnenie bolo konkrétne (výslovné) a oprávňovalo splnomocnenca disponovať finančnými prostriedkami na účte UA.

22. MK pri zadaní každého zo šiestich príkazov na úhradu predložil zamestnancovi originál odpisu splnomocnenia.

23. V deň (6. februára 2018), keď sa UA dozvedel o šiestich prevodoch finančných prostriedkov z jeho bežného účtu, neinformoval zamestnancov banky o údajných protiprávnych konaniach. Urobil to až 20. februára 2018. Dňa 6. marca 2018 predložil banke písomné oznámenie, v ktorom uviedol, že došlo k uvedeným nezákonným prevodom, a požiadal o vrátenie svojich finančných prostriedkov.

24. Eurobank priznáva, že sa 20. februára 2018 u talianskeho notára informovala, či bolo splnomocnenie z 1. decembra 2017 riadne podané a zapísané do jeho registra, či má overený odpis splnomocnenia tie isté právne účinky ako samotné splnomocnenie a či je vyhotovenie takýchto odpisov v súlade s bežnou praxou, pričom mu v prílohe poslala naskenovanú kópiu tohto splnomocnenia. Notár odpovedal iba takto: „Priložený dokument je falzifikát. Nepoužívajte ho.“

25. Dňa 27. februára 2018 Eurobank zaslala žiadosť o informácie zastupujúcemu prokurátorovi Talianskej republiky, ktorý svojím podpisom overil sporný overený odpis splnomocnenia prostredníctvom apostilu upraveného v Haagskom dohovore o apostiloch [8]. Prokuratúra v Monze (Taliansko) potvrdila, že apostil bol vydaný 12. decembra 2017, t. j. oficiálne potvrdila, že „apostil na odpise splnomocnenia je platný“.

C. Zhrnutie stanovísk oboch účastníkov konania

26. Podľa UA zamestnanci spoločnosti Eurobank tým, že osobe bez splnomocnenia umožnili disponovať finančnými prostriedkami na jeho bežnom účte, konali neobozretne a dopustili sa hrubej nedbanlivosti. Predložené splnomocnenie malo vonkajšiu vadu a nesmelo byť akceptované, keďže neobsahovalo podpis splnomocniteľa. Eurobank teda mala odmietnuť vykonať šesť sporných transakcií.

27. Eurobank tvrdí, že

[8] Dohovor z 5. októbra 1961o zrušení požiadavky vyššieho overenia zahraničných verejných listín (ďalej len „dohovor o apostiloch“). Tento dohovor, ako aj príslušná dokumentácia sú dostupné na webovej stránke Haagskej konferencie medzinárodného súkromného práva (www.hcch.net) v časti „Dohovory“ alebo v „Sekcii apostil“.

– predložený dokument je odpisom splnomocnenia a nie samotným splnomocnením, a preto neobsahoval podpis splnomocniteľa,

– príslušný taliansky orgán apostilom potvrdil pravosť podpisov a totožnosť odtlačkov pečiatok na dokumentoch, pričom potvrdil notárske overenie odpisu splnomocnenia, teda pravosť dokumentu, a preto bolo možné používať tento odpis v Bulharsku,

– šesť predmetných platobných transakcií bolo vykonaných v prospech tzv. „putatívneho veriteľa“ a podľa jedného z ustanovení všeobecných zmluvných podmienok v spojení s § 75 ods. 2 (bulharského) zákona o záväzkových vzťahoch a zmluvách „banka nezodpovedá za sumy vyplatené a prevody vykonané na základe splnomocnenia, ak jej odvolanie splnomocnenia nebolo oznámené písomne a ak pred prijatím oznámenia dobromyseľne vyplatila sumu osobe, ktorá sa na základe jednoznačných okolností javila ako oprávnená prijať ju“.

D. Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

28. Dňa 4. februára 2019 UA podal žalobu proti spoločnosti Eurobank na Sofijski gradski săd (Krajský súd Sofia-mesto, Bulharsko). Tento súd rozsudkom z 13. mája 2021 vyhovel žalobe a uložil Eurobank povinnosť vrátiť UA 982 000 eur z titulu neautorizovaných platobných transakcií. [9]

29. Eurobank napadla prvostupňový rozsudok na Apelativen săd Sofija (Odvolací súd Sofia, Bulharsko), ktorý predkladá Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Predstavuje splnomocnenie, pomocou ktorého splnomocnenec vykonáva v mene platiteľa dispozíciu majetkom prostredníctvom platobného príkazu, platobný nástroj v zmysle článku 4 bodu 23 [smernice 2007/64/ES]?

2. Je apostil, ktorý na listinu umiestnil príslušný zahraničný orgán podľa Haagskeho dohovoru o zrušení požiadavky vyššieho overenia zahraničných verejných listín z roku 1961, súčasťou postupu autentifikácie tak platobného nástroja, ako aj platobnej transakcie v zmysle článku 4 bodu 19 v spojení s článkom 59 [ods.] 1 smernice?

3. Ak je platobný nástroj (aj ten, ktorý tretiu osobu oprávňuje uskutočňovať dispozičné úkony v mene platiteľa) z formálneho (vonkajšieho) hľadiska správny, môže vnútroštátny súd vychádzať z toho, že platobná transakcia je autorizovaná, t. j. že platiteľ súhlasil s jej vykonaním?“

III. Konanie na Súdnom dvore

30. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol doručený do kancelárie Súdneho dvora 21. júna 2022.

31. UA, Eurobank, bulharská, česká a talianska vláda, ako aj Európska komisia predložili písomné pripomienky.

[9] Tiež jej uložil povinnosť vyplatiť UA 1 182,40 eura z titulu náhrady majetkovej škody a 74 521 eur z titulu úrokov.

32. Po predložení pripomienok vnútroštátny súd prostredníctvom doplnenia, ktoré bolo doručené do kancelárie Súdneho dvora 13. januára 2023, doplnil svoje rozhodnutie o určité dodatočné informácie.

33. Súdny dvor vyzval účastníkov konania, aby sa na pojednávaní vyjadrili k relevantnosti informácií obsiahnutých v uvedenom doplnení pre zodpovedanie prejudiciálnych otázok.

34. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 28. septembra 2023, sa zúčastnila len bulharská vláda a Komisia.

IV. Posúdenie

A. Prvá prejudiciálna otázka

35. Vnútroštátny súd sa pýta, či „splnomocnenie, pomocou ktorého splnomocnenec vykonáva v mene platiteľa dispozíciu majetkom prostredníctvom platobného príkazu“ možno považovať za *platobný nástroj* v zmysle článku 4 bodu 23 smernice 2007/64.

36. Článok 4 smernice 2007/64 sú vymedzené dva pojmy na účely tejto smernice:

– „platobným nástrojom“ je „každé personalizované zariadenie (zariadenia) a/alebo súbor postupov dohodnutý medzi užívateľom platobných služieb a poskytovateľom platobných služieb, ktoré používa užívateľ platobných služieb, aby mohol iniciovať platobný príkaz“ (bod 23),

– „platobným príkazom“ je „každý pokyn platiteľa alebo príjemcu svojmu poskytovateľovi platobných služieb, ktorým žiada o vykonanie platobnej transakcie“ (bod 16).

37. Platobnými nástrojmi v zmysle smernice 2007/64 sú teda tak fyzické zariadenia (karty a mobilné telefóny), ako aj *súbor postupov* (PIN kódy, TAN kódy, DigiPass, Bizum, meno užívateľa/heslo atď.) dohodnutý medzi užívateľom platobných služieb [10] a PPS na iniciovanie platobného príkazu.

38. Užívateľ sa konkrétne môže dohodnúť s PPS, že prostredníctvom súboru postupov dohodnutého medzi nimi bude používať tieto postupy na to, aby zadal PPS príkaz na vykonanie platobnej transakcie (vklad, prevod alebo výber finančných prostriedkov).

39. V článku 4 bode 23 smernice 2007/64 je použitý veľmi široký pojem platobný nástroj, takže typ technológie, prostriedok prenosu platobného príkazu a kontrola bezpečnostných prvkov nie sú rozhodujúce, a to dokonca ani v prípade, ak bezpečnostnými prvkami disponuje užívateľ. [11]

[10] Pokiaľ ide o pojmy platobné služby a užívateľ platobných služieb, pozri rozsudok z 11. apríla 2019, Mediterranean Shipping Company (Portugal) – Agentes de Navegação (C-295/18, EU:C:2019:320, body 37 až 48 a 54).

[11] Toto konštatovanie je v súlade s judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej „článok 4 bod 23 smernice 2007/64 sa má vykladať v tom zmysle, že tak postup udeľovania prevodného príkazu na úhradu prostredníctvom tlačiva vlastnoručne podpísaného platiteľom, ako aj postup udeľovania prevodného príkazu na úhradu prostredníctvom internetbankingu sú platobným nástrojom v zmysle tohto ustanovenia“ [rozsudok z 9. apríla 2014, T-Mobile Austria (C-616/11, EU:C:2014:242; ďalej len „rozsudok T-Mobile Austria“, body 29 až 44)].

40. Podľa judikatúry Súdneho dvora [12] môžu byť platobné nástroje:

– personalizované, teda také, ktoré umožňujú PPS overiť, či platobný príkaz bol udelený užívateľom, ktorý bol na to oprávnený,

– nepersonalizované, v prípade ktorých PPS „nie sú povinní predložiť dôkaz o autentifikácii transakcie za podmienok uvedených v článku 59 tejto smernice [2007/64]“.

41. Súdny dvor v rozsudku T-Mobile Austria objasnil výklad článku 4 bodu 23 smernice 2007/64 vzhľadom na rozdiely v jednotlivých jazykových zneniach týkajúce sa použitia prídavného mena „personalizovaný“ v súvislosti so slovnými spojeniami „každé… zariadenie (zariadenia)“ a „súbor postupov“. Konštatoval, že na to, aby mohol byť platobný nástroj považovaný za „personalizovaný“, musí umožňovať PPS overiť, či platobný príkaz bol udelený užívateľom, ktorý bol na to oprávnený. [13]

42. Pojem podľa článku 4 bodu 23 smernice 2007/64 teda môže zahŕňať *súbor postupov* dohodnutý medzi PPS a užívateľom, ktoré používa užívateľ, aby mohol iniciovať platobný príkaz. [14]

43. V prejednávanej veci bol dokumentom predloženým spoločnosti Eurobank odpis konkrétneho (výslovného) splnomocnenia, ktoré údajne vyhotovil taliansky notár a ktorým UA splnomocnil splnomocnenca, aby disponoval finančnými prostriedkami na bežnom účte. Tento odpis bol overený apostilom a preložený do bulharčiny úradným prekladateľom.

44. Konkrétne a výslovné splnomocnenie majiteľa platobného účtu [15] udelené splnomocnencovi, ktoré ho oprávňuje uskutočňovať prevody z bankového účtu, v zásade – s výhradou toho, čo ešte uvediem nižšie – nie je platobným nástrojom. Uvedené splnomocnenie ako také neumožňuje PPS overiť, či bol platobný príkaz udelený užívateľom, ktorý bol na to oprávnený, a nie je nástrojom, ktorý PPS dal k dispozícii majiteľovi platobného účtu.

45. Ako som však už uviedol, podľa článku 4 bodu 23 smernice 2007/64 platobné nástroje môžu byť tvorené *súborom postupov* „dohodnutým“ medzi PPS a užívateľom. Nič nebráni tomu, aby sa splnomocnenie stalo súčasťou tohto súboru postupov, pričom na to je nevyhnutné, aby existovala predchádzajúca dohoda medzi majiteľom platobného účtu a PPS.

46. V súlade s uvedenou požiadavkou článok 54 ods. 1 a 2 smernice 2007/64 stanovuje, že platobná transakcia sa považuje za autorizovanú len vtedy, keď platiteľ udelil súhlas s vykonaním platobnej transakcie, a že tento súhlas sa udeľuje vo forme dohodnutej medzi platiteľom a jeho PPS. Ak takýto súhlas chýba, platobná transakcia sa považuje za neautorizovanú.

[12] Rozsudok T-Mobile Austria, body 33 a 34, a rozsudok z 11. novembra 2020, DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, body 69 až 72).

[13] Rozsudok T-Mobile Austria, body 31 a 33.

[14] Súdny dvor považoval za nepersonalizovaný platobný nástroj napríklad funkciu komunikácie na krátku vzdialenosť (*Near Field Communication*), ktorá sa bežne nazýva funkciou „bezkontaknej platby“ a ktorú majú personalizované multifunkčné platobné karty, pričom ostatné funkcie týchto kariet sú personalizovanými platobnými nástrojmi. Pozri rozsudok z 11. novembra 2020, DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, bod 79), a návrhy, ktoré som predniesol 30. apríla 2020 vo veci DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:322, body 29 až 51).

[15] Pokiaľ ide o pojem platobný účet uvedený v článku 4 bode 14 smernice 2007/64, pozri rozsudok zo 4. októbra 2018, ING-DiBa Direktbank Austria (C-191/17, EU:C:2018:809).

47. Kľúč k odpovedi na prejudiciálnu otázku teda spočíva v tom, či skutočne existovala uvedená dohoda medzi užívateľom a PPS. Na rozptýlenie pochybností o tomto aspekte Apelativen săd Sofija (Odvolací súd Sofia) vydal doplnenie k svojmu rozhodnutiu o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania, z ktorého vyplýva, že rámcová zmluva [16] medzi Eurobank a UA sa riadi všeobecnými podmienkami podpísanými 22. novembra 2017 a obsahuje tieto ustanovenia:

– podľa ustanovenia V.22 majiteľ účtu môže disponovať finančnými prostriedkami osobne alebo prostredníctvom splnomocnenca, ktorému bolo udelené splnomocnenie overené notárom, ktoré obsahuje výslovný prejav vôle vykonávať úkony spočívajúce v disponovaní finančnými prostriedkami na platobnom účte. Na účely disponovania finančnými prostriedkami prostredníctvom splnomocnenca musí splnomocnenec predložiť *originál splnomocnenia* a platný doklad totožnosti,

– podľa ustanovenia V.25 banka z formálneho hľadiska overí splnomocnenia, ktoré jej budú predložené, a podpisy na týchto splnomocneniach.

48. Preto sa zdá, že existovala *dohoda* medzi UA (ako majiteľom platobného účtu) a Eurobank (ako PPS), v ktorej bola stanovená možnosť použiť notárske splnomocnenie na disponovanie finančnými prostriedkami na účte. Zmluva podpísaná medzi oboma stranami zahŕňala na tento účel súbor úkonov (postup), ktoré boli nevyhnutné na to, aby PPS vykonal platobný príkaz pripísaný užívateľovi.

49. Z tohto hľadiska možno uznať, aby majiteľ platobného účtu notárskym splnomocnením nepriamo preniesol na PPS svoju vôľu uskutočniť platobné transakcie pomocou finančných prostriedkov na platobnom účte. Tento typ splnomocnenia je teda *počiatočným* prvkom súboru postupov „dohodnutého“ medzi PPS a užívateľom na vykonanie platobného príkazu.

50. V tom istom rozsahu by sa splnomocnenie mohlo považovať za nepersonalizovaný (dalo by sa povedať nepriamy [17]) platobný nástroj, lebo splnomocnenec môže disponovať platobným účtom, ak predloží svoje notárske splnomocnenie alebo riadne overený odpis, pričom nemusí predložiť príkaz na úhradu vlastnoručne podpísaný majiteľom účtu. Ak by sa vyžadoval tento vlastnoručne podpísaný príkaz majiteľa, notárske splnomocnenie na disponovanie platobným účtom by nemalo zmysel, lebo by vždy bolo potrebné, aby transakcie uskutočnil majiteľ účtu a potvrdil ich svojím podpisom.

51. Je nesporné, že splnomocnenie nevystavil PPS, ale majiteľ účtu v prospech tretej osoby, aby zadávala príkazy na vykonanie platobných transakcií v jeho mene. Táto okolnosť však nebráni tomu, aby sa splnomocnenie považovalo za súčasť súboru postupov dohodnutého oboma stranami, ktorý predstavuje platobný nástroj. V obdobnom zmysle je príkaz na úhradu zadaný osobne v pobočke banky, ktorý vlastnoručne podpísal majiteľ účtu, tiež platobným nástrojom, hoci ho nevystavil PPS.

[16] Podľa článku 4 bodu 12 smernice 2007/64 „rámcovou zmluvou“ je „zmluva o poskytovaní platobných služieb, ktorou sa riadi budúci výkon jednotlivých a následných platobných transakcií a ktorá môže obsahovať povinnosť a podmienky zriadenia platobného účtu“.

[17] V bode 39 rozsudku T-Mobile Austria je spomenutý jeden z najobvyklejších typov personalizovaného platobného nástroja: „udelenie takéhoto prevodného príkazu vo všeobecnosti predpokladá, že platiteľ si pri založení účtu v banke uloží svoj podpisový vzor, že bude vyžívať stanovené tlačivá prevodných príkazov na úhradu, a že k takýmto príkazom pripojí svoj vlastnoručný podpis. Uvedená banka môže vykonať autentifikáciu platobného príkazu podľa článku 4 bodu 19 uvedenej smernice [2007/64] tak, že porovná vlastnoručný podpis na tlačive prevodného príkazu na úhradu s podpisovým vzorom, ktorý platiteľ predtým uložil“.

52. Súhlas PPS, udelený v rámcovej zmluve, ktorá pripúšťa použitie notárskeho splnomocnenia, sám osebe svedčí o nepriamej kontrole PPS nad týmto typom platobného nástroja, lebo PPS má možnosť povoliť alebo nepovoliť, aby ho majiteľ účtu použil.

53. V nadväznosti na vyššie uvedené poznamenávam, že diskusia sa sústredila na to, či ustanovenia V.22 a V.25 rámcovej zmluvy medzi úverovou inštitúciou a jej klientom nevyhnutne vyžadovali, aby sa predložil *originál splnomocnenia*, bez ktorého by Eurobank nemohla umožniť prevod finančných prostriedkov. Prináleží vnútroštátnemu súdu vyložiť ustanovenia uvedenej rámcovej zmluvy v súvislosti so skutkovými okolnosťami, ktoré považuje za preukázané.

54. S výhradou posúdenia obsahu zmluvy, ktoré vykoná vnútroštátny súd, sa domnievam, že v rámci odpovede na prvú prejudiciálnu otázku by sa mal článok 4 bod 23 smernice 2007/64 vyložiť v tom zmysle, že konkrétne a výslovné splnomocnenie majiteľa platobného účtu, ktorým oprávňuje splnomocnenca, aby disponoval finančnými prostriedkami, nie je v zásade platobným nástrojom, pokiaľ sa na tom majiteľ bankového účtu a jeho PPS nedohodli v ustanoveniach rámcovej zmluvy, ktorú uzavreli.

55. V tomto poslednom uvedenom prípade by notárske splnomocnenie bolo súčasťou súboru postupov dohodnutého medzi PPS a užívateľom platobných služieb na iniciovanie platobného príkazu. Keďže nemožno vylúčiť, že v tejto veci k tomu došlo, nič nebráni preskúmaniu nasledujúcich prejudiciálnych otázok.

B. Druhá prejudiciálna otázka

56. Vnútroštátny súd sa pýta, či je apostil, ktorý na listinu umiestnil príslušný zahraničný orgán podľa dohovoru o apostiloch, „súčasťou postupu autentifikácie tak platobného nástroja, ako aj platobnej transakcie v zmysle článku 4 bodu 19 v spojení s článkom 59 [ods.] 1 smernice [2007/64]“.

57. Problematické aspekty, ktoré vyplývajú z tejto otázky, pokiaľ ide o autentifikáciu a dohovor o apostiloch, rozoberiem samostatne.

1. Autentifikácia

58. Tento pojem je v smernici 2007/64 spomenutý v dvoch súvislostiach:

– v jej článku 4 bode 19 je autentifikácia vymedzená ako „postup, ktorý umožňuje poskytovateľovi platobných služieb overiť použitie osobitného platobného nástroja vrátane jeho personalizovaných bezpečnostných prvkov“ [18],

[18] Smernicou 2015/2366 bola táto definícia doplnená, pričom v jej článku 4 bode 29 sa uvádza, že okrem platobného nástroja autentifikácia tiež umožňuje PPS „overiť totožnosť používateľa platobných služieb“. V článku 4 bode 30 smernice 2015/2366 sa zavádza novinka, ktorou je „silná autentifikácia zákazníka“, teda „autentifikácia na základe použitia dvoch alebo viacerých prvkov, ktoré sú kategorizované ako poznatok (niečo, čo vie len používateľ), vlastníctvo (niečo, čo má len používateľ) a inherencia (niečo, čím používateľ je) a sú nezávislé v tom zmysle, že narušenie jedného prvku nenaruší spoľahlivosť ostatných prvkov, pričom je vytvorená takým spôsobom, aby chránila dôvernosť autentifikačných údajov“.

– v jej článku 59 ods. 1 sa ďalej uvádza, že PPS musia dokázať, že platobná transakcia [19] bola *autentifikovaná*, riadne zaznamenaná, zaúčtovaná a že na ňu nemala vplyv nijaká technická porucha ani iný nedostatok, ak užívateľ popiera, že ju autorizoval.

59. PPS musí použiť autentifikáciu na overenie, že majiteľ účtu súhlasil s uskutočnením jednej alebo viacerých platobných transakcií. Autentifikácia (platobného nástroja a samotnej transakcie) zabezpečuje hodnovernosť transakcií, ktoré môže iniciovať splnomocnenec, a má kľúčový význam pre dosiahnutie toho, aby PPS správe vykonal platobné príkazy a zbavil sa zodpovednosti.

60. Na PPS teda prechádza dôkazné bremeno, ak užívateľ popiera, že autorizoval platobnú transakciu. Obrátenie dôkazného bremena je obzvlášť priaznivé pre užívateľa: PPS musí preukázať okolnosti, ktoré ho podľa smernice 2007/64 zbavia povinnosti vrátiť sumu neautorizovanej transakcie v prípade platobných transakcií, o ktorých majiteľ účtu tvrdí, že ich neautorizoval.

61. Uloženie dôkazného bremena PPS v uvedenom prípade je v súlade s článkom 54 ods. 1 smernice 2007/64: platobná transakcia sa môže považovať za autorizovanú len vtedy, keď platiteľ udelil súhlas s jej vykonaním vopred alebo, ak sa na tom platiteľ a jeho PPS dohodnú, po jej vykonaní. Ak takýto súhlas chýba, platobná transakcia sa považuje za neautorizovanú.

62. Podľa článku 54 ods. 2 smernice 2007/64 sa súhlas s vykonaním platobnej transakcie alebo viacerých platobných transakcií udeľuje vo forme dohodnutej medzi platiteľom a jeho PPS. Ako to je v prejednávanej veci a ako som už viackrát uviedol, užívateľ a PPS sa môžu dohodnúť na možnosti použiť výslovné splnomocnenie na vyjadrenie súhlasu a na udelenie oprávnenia disponovať finančnými prostriedkami na platobnom účte splnomocnencovi.

63. Splnomocnenie je preto jedným z nástrojov, prostredníctvom ktorých užívateľ platobných služieb vyjadruje súhlas s uskutočnením platobných transakcií na svojom účte vykonaných splnomocnencom.

64. Za týchto okolností, keďže PPS má povinnosť preukázať existenciu súhlasu majiteľa platobného účtu, PPS musí uskutočniť postup autentifikácie splnomocnenia s maximálnou starostlivosťou, aby mu nevznikla zodpovednosť.

65. Účasť notára je faktorom, ktorý v zásade zaručuje pravosť a hodnovernosť splnomocnenia. Táto účasť notára však nie je upravená smernicou 2007/64 a musí sa zabezpečiť v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi. [20]

66. Stručne povedané, ak sa užívateľ a PPS dohodli, že splnomocnenie je súčasťou súboru postupov dohodnutého na iniciovanie platobného príkazu, autentifikácia splnomocnenia je nevyhnutná na to, aby PPS overil, či majiteľ účtu udelil splnomocnencovi oprávnenie na uskutočnenie platobných transakcií.

67. Je ešte potrebné preskúmať, aký vplyv na postup autentifikácie splnomocnenia má existencia apostilu upraveného v Haagskom dohovore.

[19] V článku 4 bode 5 smernice 2007/64 je platobná transakcia vymedzená ako „úkon, ktorým je vklad, prevod alebo výber finančných prostriedkov, a to z podnetu platiteľa alebo príjemcu, bez ohľadu na akékoľvek súvisiace povinnosti medzi platiteľom a príjemcom“.

[20] Ako uvádza bulharská vláda, uvedené predpisy vyžadujú notárske overenie podpisu na splnomocnení na disponovanie finančnými prostriedkami na platobných účtoch.

2. Dohovor o apostiloch

68. Podľa informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom a účastníkmi konania vznikol problém v súvislosti s pravosťou dokumentu, ktorý MK predložil Eurobank.

69. Zdá sa, že MK predložil odpis originálu splnomocnenia overený notárom v Miláne (Taliansko), na ktorom sa nachádzal apostil talianskeho orgánu príslušného vykonať apostiláciu.

70. Notár v reakcii na žiadosť spoločnosti Eurobank o informácie tejto spoločnosti oznámil, že splnomocnenie je falzifikát. Podľa dožiadania, ktoré nariadil vnútroštátny súd, však taliansky orgán potvrdil pravosť apostilu pripojeného k odpisu splnomocnenia.[21]

71. Vnútroštátny súd musí vyriešiť tento rozpor, aby objasnil, či došlo k podvodnému konaniu. Navyše mu prináleží vyložiť rámcovú zmluvu medzi UA a Eurobank z hľadiska vnútroštátneho práva s cieľom rozhodnúť, či podľa jej ustanovení nepostačoval odpis notárskeho splnomocnenia,[22] ale bolo potrebné predložiť *originál* tohto splnomocnenia riadne podpísaný splnomocniteľom.

72. Právo Únie neobsahuje žiadne osobitné ustanovenie uplatniteľné na overenie notárskeho splnomocnenia na disponovanie platobným účtom. Nariadením (EÚ) 2016/1191[23] bol zavedený zjednodušený postup overovania verejných listín, ale medzi týmito listinami sa nenachádza notárske splnomocnenie udelené na účely disponovania finančnými prostriedkami na platobnom účte.[24]

73. Vnútroštátny súd tvrdí, že dohovor o apostiloch[25] sa uplatňuje na overenie notárskeho splnomocnenia na disponovanie finančnými prostriedkami na bankovom účte v Bulharsku. Podľa tohto dohovoru [článok 1 druhý odsek písm. c)] sa notárske písomnosti považujú za verejné listiny.

74. Na základe uvedeného dohovoru týkajúceho sa verejných listín, ktoré boli vyhotovené na území jedného zmluvného štátu a majú sa predložiť na území iného zmluvného štátu:

– žiadny zmluvný štát nebude vyžadovať overenie listín, na ktoré sa vzťahuje tento dohovor a ktoré sa majú použiť na jeho území,

– jedinou formálnou náležitosťou, ktorú možno požadovať na účely potvrdenia hodnovernosti podpisu, funkcie osoby, ktorá listinu podpísala, a prípadne pravosti pečate alebo odtlačku

[21] Apostil osvedčuje len hodnovernosť podpisu, funkciu osoby, ktorá listinu podpísala, a prípadne pravosť pečate alebo odtlačku pečiatky na listine. Pozri článok 5 dohovoru o apostiloch.

[22] Eurobank tvrdí, že v bulharskom práve a v talianskom práve má notársky overený odpis verejnej listiny (v tomto prípade splnomocnenia) rovnaké účinky ako originál tejto listiny.

[23] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady zo 6. júla 2016 o podporovaní voľného pohybu občanov prostredníctvom zjednodušenia požiadaviek na predkladanie určitých verejných listín v Európskej únii a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012 (Ú. v. EÚ L 200, 2016, s. 1). Zrušenie vyššieho overenia a obdobných formálnych náležitostí je pravidlom, ktoré je spoločné pre európske nariadenia o justičnej spolupráci v občianskych veciach a vzťahuje sa na písomnosti vydané v členskom štáte v súvislosti s predmetným nariadením: pozri napríklad článok 61 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1).

[24] Toto nariadenie sa podľa jeho článku 2 vzťahuje len na verejné listiny vydané orgánmi jedného členského štátu v súlade s jeho vnútroštátnym právom, ktoré sa musia predložiť orgánom iného členského štátu a ktorých hlavným účelom je osvedčiť jednu alebo viaceré skutočnosti týkajúce sa osobného stavu osoby, ktoré sú dôležité pre voľný pohyb na území Únie (narodenie, úmrtie, meno, štátna príslušnosť atď.).

[25] Zmluvnými stranami dohovoru sú Taliansko a Bulharsko, ako aj všetky členské štáty Únie. Únia však nie je zmluvnou stranou dohovoru a dohovor nie je súčasťou práva Únie.

pečiatky na listine, je pripojenie osvedčenia podľa článku 4 vydaného príslušným orgánom štátu, z ktorého listina pochádza.

75. Aby som to zhrnul, týmto dohovorom sa tradičný a zdĺhavý proces vyššieho overenia nahrádza jedinou formálnou náležitosťou, ktorou je vydanie osvedčenia o pravosti nazvaného „apostil“ štátom pôvodu. Apostilom sa osvedčuje pravosť pôvodu verejnej listiny, aby ju bolo možné použiť v inom štáte, pokiaľ je tento štát zmluvnou stranou dohovoru. Apostilácia má preto rovnaký účinok ako vyššie overenie. [26]

76. Hoci Súdny dvor nemá právomoc vykladať dohovor o apostiloch (keďže nie je súčasťou práva Únie), nič nebráni tomu, aby pri výklade ustanovení smernice 2007/64 vnútroštátnemu súdu oznámil, že apostil, ktorý na listinu umiestnil zahraničný orgán podľa tohto dohovoru, je jedným z prostriedkov, ktoré PPS môže využiť pri autentifikácii platobného nástroja, ak je obsiahnutý v zahraničnej verejnej listine.

C. Tretia prejudiciálna otázka

77. Vnútroštátny súd sa pýta, či v prípade, ak je platobný nástroj z formálneho (vonkajšieho) hľadiska správny, môže predpokladať, že majiteľ účtu autorizoval platobnú transakciu, teda súhlasil s jej vykonaním.

78. Odpoveď na túto otázku si vyžaduje, aby sa Súdny dvor najprv zaoberal harmonizovaným režimom zodpovednosti PPS [27] a užívateľov za platobné transakcie neautorizované užívateľmi.

79. Rozoberiem znaky tohto režimu zodpovednosti a následne uvediem niekoľko úvah, ktoré by vnútroštátny súd mohol využiť pri jeho uplatňovaní na prejednávanú vec.

1. Zodpovednosť PPS za platobné transakcie neautorizované užívateľom

80. V zmysle článku 60 smernice 2007/64 v spojení s jej článkami 58 a 59 zodpovednosť za škodu vzniknutú v dôsledku neautorizovaných platobných transakcií v zásade nesie PPS, a nie užívatelia. Užívatelia však môžu byť za určitých okolností nútení znášať túto škodu.

81. Otázka, ktorú kladie vnútroštátny súd, spočíva v určení, či by čisto formálna (vonkajšia) autentifikácia platobného nástroja zbavila PPS zodpovednosti.

82. Z úvah, ktoré vnútroštátny súd uviedol vo svojom rozhodnutí o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania, zrejme vyplýva, že podľa jeho názoru:

– doslovný výklad dôvodov zbavenia zodpovednosti uvedených v smernici 2007/64 má za následok, že PPS, „hoci konal dobromyseľne (pri dodržaní starostlivosti riadneho obchodníka), plne zodpovedá za vykonanú neautorizovanú platobnú transakciu. … [a] na to, aby sa [PPS]

[26] Pozri podrobné vysvetlenie uplatňovania tohto dohovoru v dokumente Haagskej konferencie medzinárodného súkromného práva s názvom *Manual Práctico sobre el Funcionamiento del Convenio sobre la Apostilla*, Haag, 2023.

[27] Pokiaľ ide o zodpovednosť PPS, pozri GUIMARÃES, M. R.: Los medios de pago en el derecho europeo y en los instrumentos europeos de armonización del derecho privado. In: *Banca, Borsa, Titoli di Credito*, 2017, č. 4, s. 571 až 574; JANCZUK-GORYWODA, A.: Enforcing smart: exploiting complementarity of public and private enforcement in the Payment Services Directive 2. In: CHEREDNYCHENKO, O., ANDENAS, M.: *Financial Regulation and Civil Liability in European Law*. Edward Elgar, 2020, s. 115 až 137, a PAGLIETTI, C. M.: Restitution and Liability in the Multilevel Regulatory Framework of Unauthorized Digital Payment Transactions. In: *European Review of Private Law*, 2022, č. 1, s. 165.

zbavil zodpovednosti, musí dokázať kvalifikovanú formu zavinenia platiteľa, ktorý by musel konať úmyselne (vrátane podvodného zámeru), resp. v hrubej nedbanlivosti“,

– vnútroštátny súd ďalej uvádza, že tento výklad by spôsobil, že PPS by hrozilo, že utrpí značné majetkové straty, hoci bol dobromyseľný, teda prijal všetky nevyhnutné opatrenia, ktoré zodpovedajú právnym požiadavkám a správnej obchodnej praxi. V tomto rozsahu by ovplyvnil riadny priebeh vykonávania platobných služieb, čo by bolo v rozpore s účelom smernice 2007/64, ktorým je podpora voľného pohybu služieb a kapitálu,

– ak by sa však dôvody zbavenia zodpovednosti PPS stanovené v smernici 2007/64 vykladali teleologicky, logicky a systematicky, bolo by možné iné riešenie.

83. Na účely výkladu ustanovení práva Únie treba zohľadniť nielen ich znenie, ale aj ich kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej sú súčasťou. [28]

84. Súdny dvor pritom už v súvislosti s uplatniteľnými ustanoveniami smernice 2007/64 potvrdil, že

– podľa doslovného výkladu článkov 58 a 60 smernice 2007/64 je zodpovednosť PPS v prípade neautorizovanej platby podmienená tým, že používateľ oznámi neautorizovanú transakciu. Ak tento používateľ neoznámi svojmu PPS neautorizovanú transakciu najneskôr do trinástich mesiacov od jej odpísania z účtu, nemôže uplatňovať jeho zodpovednosť, a to ani na základe všeobecného práva, a teda nemôže získať vrátenie, [29]

– doslovný a kontextuálny výklad článku 60 ods. 1 smernice 2007/64 potvrdzuje tieto úvahy, ktoré sa vzťahujú tak na neautorizované transakcie, ako aj na nesprávne vykonané transakcie. [30] Uvedené ustanovenie je sformulované stručne: PPS musí okamžite vrátiť platiteľovi sumu takej transakcie, a ak je to možné, docieliť stav na platobnom účte, ktorý by zodpovedal stavu, keby sa neautorizovaná platobná transakcia vôbec nevykonala,

– teleologický výklad článku 58 a článku 60 ods. 1 smernice 2007/64 potvrdzuje doslovný a kontextuálny výklad týchto ustanovení, [31]

– vývoj smernice 2007/64 [32] podporuje vyššie uvedené úvahy a záver, že vnútroštátne právo nemôže stanoviť odlišný režim zodpovednosti. [33]

85. Pokiaľ teda došlo k nevyhnutnému oznámeniu (akejkoľvek neautorizovanej transakcie) v stanovenej lehote, PPS má povinnosť okamžite vrátiť sumu neautorizovanej transakcie.

[28] Rozsudky z 24. marca 2021, MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, bod 37), a z 2. septembra 2021, CRCAM (C-337/20, EU:C:2021:671; ďalej len „rozsudok CRCAM“, bod 31).

[29] Rozsudok CRCAM, body 34 a 36.

[30] Rozsudok CRCAM, body 37 až 42.

[31] Rozsudok CRCAM, body 43 až 46.

[32] Rozsudok CRCAM, body 47 a 51.

[33] Súdny dvor v bodoch 41 a 42 rozsudku CRCAM potvrdil, že režim zodpovednosti PPS v smernici 2007/64 „bol predmetom úplnej harmonizácie, takže členské štáty nemôžu zachovať režim paralelnej zodpovednosti na základe tej istej skutočnosti spôsobujúcej vznik zodpovednosti“.

86. Súčasťou tohto režimu zodpovednosti je mechanizmus rozdelenia dôkazného bremena, ktorý je obzvlášť priaznivý pre užívateľa a ktorý som už spomenul: nie užívateľ, ale PPS musí preukázať okolnosti, ktoré ho zbavia povinnosti vrátiť sumu neautorizovanej transakcie, teda preukázať, že platobná transakcia bola autentifikovaná, riadne zaznamenaná a zaúčtovaná. [34]

87. Ako generálny advokát Saugmandsgaard Øe zhrnul v návrhoch, ktoré predniesol vo veci CRCAM „normotvorca Únie… zaviedol režim zodpovednosti založený na troch základných a vzájomne prepojených prvkoch, a to na oznamovacej povinnosti používateľa platobných služieb…, na uložení dôkazného bremena poskytovateľovi platobných služieb… a napokon v prípade nepredloženia dôkazov na zodpovednosti tohto poskytovateľa v súlade s článkami 60 a 75 uvedenej smernice, a to podľa toho, či bola transakcia neautorizovaná, nevykonaná alebo nesprávne vykonaná“ [35].

88. Podľa článku 86 smernice 2007/64, nazvaného „Úplná harmonizácia“, „bez toho, aby bol[i] dotknut[é] [viaceré z ustanovení tejto smernice, ktoré sú v ňom vymenované], nesmú členské štáty, pokiaľ táto smernica obsahuje harmonizované ustanovenia, zachovávať ani zavádzať iné ustanovenia, ako sú stanovené v tejto smernici“.

89. Keďže články 58, 59 a 60 smernice 2007/64 nepatria medzi ustanovenia, pri ktorých článok 86 priznáva členským štátom určitú mieru voľnej úvahy, Súdny dvor dospel k záveru, že režim zodpovednosti PPS stanovený v uvedených článkoch bol predmetom úplnej harmonizácie, takže členské štáty nemôžu zachovať režim paralelnej zodpovednosti na základe tej istej skutočnosti spôsobujúcej vznik zodpovednosti. [36]

90. Ten istý záver vyplýva z odôvodnení 1 a 4 smernice 2007/64: jej harmonizovaný režim zodpovednosti nemôže existovať popri alternatívnom režime zodpovednosti ustanovenom vnútroštátnym právom na základe rovnakých skutočností a rovnakých dôvodov, ktorý ohrozuje ciele a potrebný účinok tejto smernice. [37]

2. Vplyv režimu zodpovednosti PPS na tento spor

91. Je nesporné, že UA ako majiteľ platobného účtu v lehote stanovenej v článku 58 smernice 2007/64 oznámil spoločnosti Eurobank, že došlo k neautorizovaným platobným transakciám, ktoré vykonal jeho domnelý splnomocnenec MK.

92. Eurobank tvrdí, že autentifikačným prvkom, ktorý preukazuje súhlas užívateľa, je apostilovaný odpis splnomocnenia, ktoré UA udelil MK pred talianskym notárom. Tento notár však tvrdí, že splnomocnenie a odpis boli falzifikátmi. V odpise, ktorý MK predložil banke pri zadávaní príkazov na vykonanie prevodov, sa podľa všetkého nenachádzal podpis splnomocniteľa a majiteľa účtu, a preto banka nemohla porovnať podpisy. Tiež nie je preukázané, že Eurobank použila iné alternatívne prostriedky (napríklad zaznamenávaný telefonický hovor), aby sa ubezpečila, že UA súhlasil s príkazmi na úhradu, ktoré predložil MK.

[34] V praxi režim dokazovania stanovený článkom 59 smernice 2007/64 vedie, pokiaľ bolo oznámenie podľa článku 58 uvedenej smernice vykonané v lehote, ktorá je v ňom stanovená, k tomu, že poskytovateľovi platobných služieb sa ukladá povinnosť okamžite vrátiť sumu neautorizovanej platobnej transakcie. Rozsudok CRCAM, bod 40.

[35] Návrhy EU:C:2021:564, bod 53.

[36] Rozsudok CRCAM, body 41 a 42.

[37] Rozsudok CRCAM, body 44 a 45. Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Szpunar 7. júla 2022 vo veci Beobank (C-351/21, EU:C:2022:541, body 42, 43 a 50).

93. V súlade s článkom 59 ods. 2 smernice 2007/64, ak užívateľ popiera, že autorizoval vykonanú platobnú transakciu (tak ako v prejednávanom prípade), použitie platobného nástroja, ktoré zaznamenal PPS, „ako také nie je nevyhnutne dostatočným dôkazom, že platiteľ autorizoval danú platobnú transakciu alebo že pri plnení jednej alebo viacerých svojich povinností podľa článku 56 konal platiteľ podvodným spôsobom alebo úmyselne konanie opomenul alebo konal s hrubou nedbalosťou“.

94. Z uvedeného pravidla vyplýva, že použitie platobného nástroja predloženého spoločnosti Eurobank v podobe – hoci aj overeného a apostilovaného – odpisu (falošného) splnomocnenia, nemusí postačovať na preukázanie autorizácie platiteľa.

95. Ak dané okolnosti vyvolávali dôvodné pochybnosti o platobnom nástroji, od PPS bolo možné vyžadovať, aby pri overovaní jeho pravosti vynaložil väčšiu starostlivosť, aby rozptýlil tieto pochybnosti a nadobudol úplnú istotu, že majiteľ platobného účtu autorizoval sporné transakcie. Len tak sa zohľadní kritérium, z ktorého vychádza smernica 2007/64, konkrétne ochrana užívateľov platobných služieb, najmä ak sú spotrebiteľmi. [38]

96. Domnievam sa, že vzhľadom na špecifické okolnosti prejednávanej veci PPS nemohol vykonať len čisto formálnu (vonkajšiu) autentifikáciu notárskeho odpisu splnomocnenia, ktorý apostiloval príslušný orgán cudzieho štátu.

97. Smernicou 2007/64 a smernicou 2015/2366, ktorou bola táto smernica nahradená, bola zavedená zásada „najprv zaplať a potom argumentuj“, pokiaľ ide o zodpovednosť PPS, s cieľom posilniť ochranu užívateľov platobných služieb. [39]

98. Ako som už uviedol, prináleží PPS predložiť dôkazy preukazujúce, že užívateľ udelil súhlas s vykonaním platobnej transakcie alebo že sa dopustil podvodu alebo hrubej nedbalosti. Pripomínam, že dôkazné bremeno, ktoré znáša PPS, je veľké.

99. Harmonizovaný režim zodpovednosti PPS za neautorizované platobné transakcie nemožno zmierniť použitím vnútroštátnych predpisov [40], ktoré stanovujú menej prísnu zodpovednosť PPS (vo vzťahu k prísnejšej zodpovednosti vyplývajúcej zo smernice 2007/64). Vnútroštátny súd musí uprednostniť túto smernicu a uplatniť jej článok 86 v spojení s článkami 58, 59 a 60.

100. Argument, ktorý uvádza vnútroštátny súd (nepriaznivý vplyv striktného režimu zodpovednosti, ktorý chráni užívateľov, na činnosť PPS), nepostačuje na spochybnenie vyššie uvedených úvah. Normotvorca Únie zvážil výhody a nevýhody oboch možností a vybral si tú, ktorá podľa jeho názoru viac zodpovedá všeobecnému záujmu.

101. Formálna a materiálna autentifikácia platobných nástrojov je v rámci možnosti, ktorú zahŕňa smernica 2007/64, nevyhnutná na zabezpečenie právnej istoty účastníkov platobných transakcií. V tom istom rozsahu je nevyhnutná pre správne fungovanie systému platieb v Únii, ktorý uľahčuje voľný pohyb kapitálu.

[38] Rozsudky z 25. januára 2017, BAWAG (C-375/15, EU:C:2017:38, bod 45), a z 2. apríla 2020, PrivatBank (C-480/18, EU:C:2020:274, bod 66).

[39] Pozri GUIMARÃES, M. R., STEENNOT, R.: Allocation of Liability in Case of Payment Fraud: Who Bears the Risk of Innovation? A Comparison of Belgian and Portuguese Law in the Context of PSD2. In: *European Review of Private Law*, 2022, č. 1, s. 47 a 48.

[40] V prejednávanej veci sa ako taký predpis uvádza § 75 ods. 2 (bulharského) zákona o záväzkových vzťahoch a zmluvách. Podľa neho sa dlžník zbaví záväzku, keď dobromyseľne splnil svoju povinnosť osobe, ktorá sa na základe jednoznačných okolností javí ako oprávnená na prijatie plnenia. Tento všeobecný režim zodpovednosti teda nie je v súlade s osobitným režimom zodpovednosti, ktorý pre PPS vyplýva z článkov 58, 59, 60 a 86 smernice 2007/64.

102. Na základe už uvedeného zastávam názor, že články 58, 59 a 60 smernice 2007/64 v spojení s jej článkom 86 sa majú vykladať v tom zmysle, že ak sa vyskytnú okolnosti, ktoré umožňujú pochybovať o platnosti platobného nástroja:

– čisto formálna (vonkajšia) autentifikácia tohto platobného nástroja nezbavuje PPS zodpovednosti za vykonanie platobných transakcií neautorizovaných platiteľom a

– režim zodpovednosti zavedený vnútroštátnym právom členského štátu, ktorý zmierňuje zodpovednosť PPS za neautorizované platobné transakcie alebo ich zbavuje tejto zodpovednosti v prípade, ak PPS vykonajú čisto formálnu (vonkajšiu) autentifikáciu platobného nástroja, nie je v súlade s uvedenými článkami.

V. Návrh

103. Na základe vyššie uvedeného navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré mu položil Apelativen săd Sofija (Odvolací súd Sofia, Bulharsko), takto:

Článok 4 body 19 a 23 a články 58, 59 a 60 v spojení s článkom 86 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2007/64/ES z 13. novembra 2007 o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a ktorou sa zrušuje smernica 97/5/ES,

sa majú vykladať v tomto zmysle:

1. Konkrétne a výslovné splnomocnenie majiteľa platobného účtu, ktorým oprávňuje splnomocnenca, aby disponoval finančnými prostriedkami na tomto účte, nie je v zásade platobným nástrojom, pokiaľ sa na tom majiteľ platobného účtu a jeho poskytovateľ platobných služieb nedohodli a výslovne nezahrnuli toto ustanovenie do ustanovení rámcovej zmluvy, ktorú uzavreli. V takom prípade by notárske splnomocnenie bolo súčasťou súboru postupov dohodnutého medzi poskytovateľom platobných služieb a užívateľom týchto služieb na iniciovanie platobného príkazu.

2. Apostil, ktorý na listinu umiestnil príslušný zahraničný orgán podľa dohovoru z 5. októbra 1961 o zrušení požiadavky vyššieho overenia zahraničných verejných listín, je jedným z prostriedkov, ktoré poskytovateľ platobných služieb môže použiť na autentifikáciu platobného nástroja, ak má tento nástroj podobu zahraničnej verejnej listiny.

3. Vnútroštátny súd musí upustiť od uplatnenia režimu zodpovednosti poskytovateľa platobných služieb zavedeného vnútroštátnym právom členského štátu, ktorý nie je v úplnom súlade v režimom zodpovednosti stanoveným v článkoch 58, 59 a 60 v spojení s článkom 86 smernice 2007/64 v prípade vykonania platobných transakcií neautorizovaných platiteľom.

4. Ak sa vyskytnú okolnosti, ktoré umožňujú pochybovať o platnosti platobného nástroja, a užívateľ popiera, že vykonanú platobnú transakciu autorizoval, poskytovateľ platobných služieb, ktorý vykoná čisto formálnu (vonkajšiu) autentifikáciu takého platobného nástroja, nie je zbavený zodpovednosti za vykonanie tejto transakcie.